

KULTŪRA

MENAS ✠ LITERATŪRA ✠ MOKSLAS

Matomos ir nematomos kariuomenės

Dvejonių sukėlęs Rusijos stačiatikių vadovybės kreipimasis į piliečius (http://news.liga.net/news/politics/992613-rpts_otvetila_upts_mp_nadeem-sya_ukraina_soprotivlyatsya_ne_budet.htm) galbūt ir būtų neužkliuęs, jeigu dvasiškai būtų pasakę, kad reikia ginti taiką ir tiesą. Tačiau nuskambėjo štai toks sakinytis: „Tikėkimės, kad rusų karių misija nesutiks aršaus pasipriešinimo, kuris virstų dideliais susirėmimais“, mat rusų kariai eina į Ukrainą tam, kad užtikrintų ukrainiečiams teisę į „savarankišką būvį“.

Kieno tai žodžiai? Bažnyčios ar misionieriaus Putino? Jeigu sakoma, kad reikia nesipriešinti blogiui, atsinešančiam gniuždantį melą ir prievartą, kuri pozicija ginama? Tiesos ir taikos? Ar to, kuris iš tos tiesos ir taikos šaiposi?

Šis kreipimasis dar sykių paliudija, kad bažnyčiai pavojinga pernelyg suartėti su pasaulietine valdžia. Suartėti tiek, kad imtumei kalbėti jos balsu, pamirštant, kad bažnyčia atstovauja ne pasaulietinę valdžią, o Kristaus karalystę, ir jos viršininkas – ne žemėje, o danguje. Ir kaip pavojinga pakreipti evangelijų žodžius sau tinkama linkme – sakant, kad agresijos smaugių žmonės turėtų būti nuolankūs, romūs, nesipriešinti pavergimui, nes tokie žmonės paveldės taikos karalystę. Bet ar tai reikštų, kad turime susitaikyti su blogiu ir su baisiausiu melu? Ar toks susitaikymas nereikštų blogio pergalės? Ar jis pagaliau nereikštų ir Bažnyčios kaip institucijos pralaimėjimo – juk Bažnyčia yra tas bastionas, kuriame visada plėvesuoja kovos vėliava, ir ji plevesuos iki laikų pabaigos, nepaisydama tų, kurie norėtų šią vėliavą sudraskyti į skutelius.

Panieką bažnyčiai kaip nugalėtai, įveikta, silpnesnei struktūrai esu pajutusi, skaitydama, pavyzdžiui, garsaus sovietmečio pedagogo Antono Makarenkos „Pedagoginė poema“; toks išpūdis, kad religija rašytojui yra „liaudies opiumas“, o tikintieji – nevisaverčiai, silpni, kažkokie „apsirūkę“, galima sakyti, beviltiški, Makarenkos poemoje jie pateikiami kaip blogas pavyzdys vaikams, iš kurių kalami išdidūs „naujo tipo“ žmonės.

Tiesą pasakius, tokį tikinčiojo paveikslą ir šandien bandoma pateikti, tai dažniausiai daro liberalais virtę buvę ateistai ir atgimstančių Marxo idėjų šalininkai – silpno,

Šv. Arkangelas Mykolas. Nežinomas XVI – XVII a. tapytojas (1580 – 1630?). Aliejus, drobė, medžio lentų skydas, 217x139 cm. Lietuvos dailės muziejus

užguito, „apsirūkiusio“ žmogaus, kuris visiškai netinka naujo, pažangaus žmogaus gamybai. Moderniame pasaulyje tokiu *inovatyviu* žmogumi šiandieną vėl grindžiama tikėjimo sąvoka, eliminuojant religiją.

Bet ar tikrai? Ką tada reikštų ukrainiečių jaunuolių, žuvusių už savo Tėvynę, drąsa? Kodėl jie pavadinti „dangaus šimtaine“, o ne, tarkim, kokiais nors „inovatyvios pažangos pėstininkais“?.. Ar turėtume abejoti ukrainietės merginos, kalbėjusios mitinge prie Rusijos ambasados, žodžiais, kad jie pasiryžę už Tėvynę galvas atiduoti, nes užaugo laisvės ir Dievo dvasioje, ir jeigu Tėvynę kenčia, jiems nepakeliui su tais, kurie trokšta ramybės ir nenori nieko daryti?..

Tai liudija, kad laisvė – ne patogaus ir ramaus gyvenimo duotybė, o kova už laisvę – ne iliuzija. Tai išbandymas, skirtas mums visiems. Ypač tiems, kuriems atrodo, kad prie melo ir agresijos galima prisitaikyti, kad galėtum ir toliau patogiai gyventi.

Dievo dvasia šiandien kaip niekada arti. Tie, kas patyrė jos meilę ir gailingumą, neabejotinai patirs ir rūsčią jos galybę ir jos neapykantą melui. Šiandien iškyla egzistencinis pasirinkimas – arba – arba. Arba tiesa, arba melas. Arba Karalystė, arba pasaulis. Tai dvasinės kovos akimirka, kai susiremia ne tik matomos, bet ir nematomos kariuomenės.

Renata Šerelytė

NEAPYKANTA

*Tik pažiūrėkit, kokia nuolat veikli,
kaip gerai laikosi
neapykanta mūsų amžiuje.
Kaip lengvai aukštas kliūtis įveikia.
Kaip jai tatau lengva – pašokti, užpulti.*

*Ne tokia kaip kiti jausmai.
Už juos drauge ir senesnė, ir jaunesnė.
Pati gimdo dingstis,
kurios ją gyveniman kelia.
Jeigu ir užmiega, tai tas miegas niekad neamžinas.
Jėgų jai nemiga neatima, o suteikia. (...)*

*Ji kontrastų meistrė
tarp tylos ir dundesio,
tarp raudono kraujo ir balto sniego.
O maloniausias visad jai toks motyvas:
pasitempęs šaunus budelis
virš apterštos aukos.*

*Naujoms užduotims visada pasiruošusi.
Jeigu reikia laukti, palauks.
Sako, jog akla? Akla?
Jos akys žvitrios it snaiperio
ir drąsiai žvelgia ateitin –
ji vienintelė.*

Wisława Szymborska
Iš lenkų k. vertė Algis Kalėda

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2014 metams suteikė 24 000 Lt paramą šeštadieniui „Draugo“ priedui „Kultūra“, projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuvių puoselėjimas pasaulyje“

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Matomos ir nematomos kariuomenės • 2-as psl. Algirdas Mikas Žemaitaitis. Antroji lietuvių tautos šventė (2) • 4-as psl. Mindaugas Blaudžiūnas. Niujorke pristatytas tarptautinis muzikinis projektas • 5-as psl. L.Vasiliauskaitė – Rožukienė. Jaunieji talentai, laisvė ir Donelaitis/Renata Šerelytė. Naujos knygos • 6-as psl. Ukrainiečių poetų kūryba • 7-as psl. Aldona Ruseckaitė. Po klajonių eksponatai sugrįžo namo • 8-as psl. Kultūros kronika

Kitame numeryje: Danutei Lipčiūtei – Augienei – 100 • Antanas Šmulskštys-Paparonis ir jo epas

Antroji lietuvių tautos šventė –

1920 m. kovo 20-oji diena

Algirdas Mikas Žemaitaitis

Tęsinys. Pradžia 2014 m. kovo 15 d. „Kultūroje“

Tikriausiai pats „Birutės“ redaktorius Jonas Vanagaitis (1869–1946) kritikuoja Tautos tarybą, kad ji nėra išrinkta „sulyg slapto, lygio ir tiesioginio balsavimo, todėl neturi teisės kalbėti Maž. Lietuvos lietuvių visuomenės vardu“ ir siūsti savo atstovų į Kauną¹⁷.

Tą perspauzdina ir LC.

Vaideliotis „Birutėje“ kritikuoja Tautos tarybą, kuri vasario 21 d. posėdyje priėmė nutarimą¹⁸, kad „be jokių išlygų tuojaus“ Klaipėdos kraštas būtų sujungtas su Lietuva, panaikinti muitų siena, nors Taryba ir žada išrinkti komisiją, kuri parengs Steigiamajam Seimui prisijungimo sąlygas (jas svarstė birželio 26 ir liepos 15–16 d.)¹⁹.

Svečias, dalyvavęs Tarybos posėdžiuose, taip pat smerkia pareiškimą „prisiglausti prie Didž. Lietuvos „be jokių sąlygų““. Pagal ataskaitą į Susivienijimą jau įsirašė beveik 7000 narių²⁰.

J. Vanagaičiui duoda atkirtį kažkoks Erelis, kad „iš tų tavo paties išrinktųjų tarpo išstumtas budams pradėti vaitoti ir apmaudytiems“ bei ardo lietuvių vienybę²¹.

Ambasadorių konferencija Paryžiuje 1920.02.25 nusprendė, kad Klaipėdos krašto gyventojams tvarkant diplomatinis reikalus atstovaus Prancūzija²².

1920 m. pradžioje Mažojoje Lietuvoje veikė 21 lietuviška draugija (iš jų 15 jaunimo)²³, kurioms dabar išskyla nauji uždaviniai ir siekiai, valdant prancūzams²⁴.

Šilutėje vasario 11 d. susirinkusios visos (4) krašto politinės vokiškos partijos, išskyrus krikščionių demokratų, nutarė veikti bendrai²⁵.

Ten pat vasario 27 d. visos vokiškos partijos vėl susirinko ir priėmė nutarimą (teksto neskelbiu – A. Ž.).

„Pėnyčioj buvo Šilokarčiamoj visos politiškos Heimatbunto partijos susijusios, kur direkteris Orłowski pranešė apie apolitiškąjį pasilaikymą šio atskirtojo krašto. Pagal „Dampfbootą“ buvo kalbama ir apie lietuvių darbus, ypač apie „Balso“ aštirus rašymus. Kalbėtojai barėsi, kad Lietuvių Taryba prašo atvirai prisiglaudimo prie svetimos žemės, būtent prie Lietuvos, o tai dar pribuvime Lietuvos valdžios vietininkų, kurie šičion nieko darbo ne turį. Todėl šičion susirinkusieji vietininkai abiejų tautų, vokiečių ir lietuvių, sakė, kad toks darbas ardo pakajų tarp tų dviejų tautų šime krašte. <...> Vokiškai-lietuviškas heimatbuntas ir Darbo Draugijje Nemuno žemės apolitiškųjų partijų“²⁶.

NLC irgi rašo, kad „Vokiškai-lietuviškas Heimatbundas šiomis dienomis nulaikė susijimą Šilokarčiamoje“ ir priėmė nutarimą, nesutikdamas su PLTT nutarimu jungtis prie Didžiosios Lietuvos²⁷.

LC skelbia vasario 21 d. Klaipėdoje PLTT vienbalsiai priimtą nutarimą²⁸. Ji trumpai pagal „Lietuvą“ informuoja, kad PLTT į VT išrinko keturis savo atstovus: dr. Gaigalaitį, Strėkį, Jankų ir Lekšą. Lietuvos Vyriausybė savo vasario 27 d. posėdyje pareiškė, „kad ji ir visuomenė yra pasiryžusios atsižvelgti į ypatingus Prūsų Lietuvos gyvenimo ir valdymo statomus išsiterėjimus ir sutartinau dirbti už Lietuvos valstybės ir gerovės reikalus“²⁹.

PLTT savo pareiškimu Santarvei reikalauja perkelti muitų sieną, sujungti *gelžkelius*, pašta, telegrafą ir telefonus su Lietuvos, leisti Lietuvos valstybei laisvai naudotis Klaipėdos uostu ir Nemuno upe³⁰. Toje pačioje LC iš „Lietuvos“ tas pats pateikiama tik plačiau ir pagal minėtus laikraščius gen. D. Odry tam nemato kliūčių, išskyrus muitų sienos perkėlimą bei geležinkelius, kurie dar priklauso Vokietijai³¹.

Ir NLC pagal „Lietuvą“ rašo, kad „Prūsų Lietuvių Taryba prie talkininkų kreipėsi, prašydama senąjį muitų rubežių pašalinti ir už Nemuno nukelti“ ir t. t.³²

Visuomenės ir politikos dienraštyje „Lietuva“ iš Kauno rašoma, kad šiomis dienomis lietuvių padėtis Mažojoje Lietuvoje žymiai pakitusi lietuvių naudai. Kol nebuvo prancūzų, lietuviai jautėsi kaip

tikri savo krašto šeimininkai ir su vokiečiais piliečiais sugyvenę gerai. Tačiau atėjus prancūzams ir „direktoriumą“ sudarius vien iš vokiečių reacionierių, vokiečiai pakėlė galvas. Ir dabar prasidėjęs toks lietuvių persekiojimas, kokio dar nebuvo ir žiauriosios reakcijos laikais. Keli girti mėsininkų bernai, įsiundyti valdininkų ir policijos, Šilutėje (kovo 15 d. – A. Ž.) įsibrovė į Mažosios Lietuvos Tarybos posėdžių salę viešbutyje ir grasindami pagaliais ir lazdomis Tarybos nariams bei svečiams, juos puolė ir tris taip sumušė, kad prireikė gydytojo pagalbos. „Direktoriumas daugiau rūpinas, kaip vėl visą kraštą į savo rankas paimti, ne krašto pribrendusiais reikalais ir gyventojus maistu aprūpinti“³³.

Ką dar tuo metu rašė „Lietuva“?

„Kas gi yra Prūsų arba Mažoji Lietuva? Tai mūsų tautos atgimimo lopšelis, kur buvo visam pasauliui paskleistos visos dėl mūsų gyvybės kovotojų mintys. Iš ten švietė visai Lietuvai Dr. Basanavičiaus „Aušra“; iš ten skambėjo Dr. Kudirkos „Varpas“; iš ten žengė į Lietuvą Tumo „Tėvynės sargas“; iš ten plaukė po Lietuvą šimtai knygų knygelių, šaukusių prisikelti, mylėt tėvynę, tėvų kalbą ir papročius, ir iš ten pirmieji kontrabandininkai, rusų žandarų persekiojami, tūkstantis maldaknygių gabeno į Lietuvą, kad žmonės galėtų lietuviškai Dievą garbinti“³⁴.

Kovo 17 d. Užsienio reikalų ministerijoje buvo konferencija dėl atskirtojo Mažosios Lietuvos krašto dabartinės padėties. „Iš Užs. Reikalų ministerijos pusės dalyvavo ministeris prof. Voldemaras su viceministeriu P. Klimu, nuo Anglų misijos pulk. Wardas, nuo Prancūzų misijos pulk. Reboulis ir Mažosios Lietuvos Tautinės Tarybos 5 delegatai. Pastarieji plačiai išdėstė padėtį atskirtajame krašte. Nesant veik jokių kontrolės ant Nemuno, nepaisant gubernatorio Odry draudimo, maistas (javai, mėsa etc.) išvežamas į Vokiečių kraštą, ir daug kur trumpu laiku gresia badas. Miškai kertami ir visai išvežami į Vokiečių kraštą. <...> Kainos dėl to pakilo, darbininkų padėtis pasidarė nepakenčiamą. Politiniu atžvilgiu padėtis dar pasidarė biauresnė. Gubernatoris Odry pripažino vokiečių nelegalinai prieš jam ateinant sudarytą Direktoriumą, ir į jo rankas padavė krašto laimę. <...> Lietuvių tarybos atstovai dargi nebuvo oficialiai gubernatorio Odry priimti, jam atvykus ir visa tai padaryta krašte, kuris turi būt pačios Santarvės nusprendimu atiduotas Lietuvai. <...>“

Yra atsitikimų, jog senieji valdininkai draudžia mokyklose net religiją mokyt lietuvių kalba, kas buvo senųjų įstatymų leidžiama“³⁵.

Mažlietuvių veikėjų kooptavimas į Lietuvos Valstybės Tarybą

1920.03.20 Kaune PLTT atstovai Vilius Gaigalaitis, Martynas Jankus, Kristupas Lekšas ir Jurgis Strėkys buvo iškilmingai kooptuoti į Valstybės Tarybą.

„Lietuvoje“ spausdinamos *Valst. Prezidento Antano Smetonos, Valst. Tarybos Pirmininko St. Šilingo kalbos* bei *Antroji Lietuvių Tautos šventė – Mažosios Lietuvos su Didžiąja Lietuva susijungimas*³⁶, kitame numeryje – *Ministerio Pirmininko E. Galvanauskio kalba*³⁷.

Uždarius iškilmingąjį V. Tarybos posėdį, „Metropolio“ viešbučio salėse Mažosios Lietuvos atstovams pagerbti buvo paruošta vakarienė. Į tą iškilmingą istorinę vakarienę apsilankė Valstybės Prezidentas, V. Tarybos nariai, Ministeriai, Žemaičių vyskupas Pranciškus Karevičius, Evangelikų vyskupas [kunigas –

A. Ž.] Karoliūs von Mačiulskis, Vyriausiasis Kariuomenės vadas gen. Žukauskas, Valstybės Kontrolieris, misijų atstovai, spaudos atstovai, sostinės valdžios įstaigų atstovai ir atvykusieji iškilmes Mažosios Lietuvos piliečiai. <...> Per vakarienę pasakyta 24 kalbos. <...> Rytojaus dieną katedroj buvo Žemaičių vyskupo atlaikytos iškilmingos pamaldos. <...> Iš katedros V. Prezidentas, V. Tarybos Pirmininkas, Ministeris Pirmininkas, Tarybos nariai, ministrai, valdininkai ir daug piliečių nuėjo, drauge su Mažosios Lietuvos atstovais, į evangelikų bažnyčią, kur evangelikų vyskupas Karoliūs von Mačiulskis taip pat laikė lietuvių kalba iškilmingas pamaldas ir pasakė pamokslą, pabrėžęs didžiausią Mažosios ir Didžiosios Lietuvos susijungimo reikšmę.

*Kovo mėn. 22 dieną Mažosios Lietuvos atstovai lankė valstybės įstaigas ir buvo pas Prezidentą pakviesti pietų*³⁸.

NLC skelbia netikslią žinutę iš daniško laikraščio, kuris perspauzdina telegramą iš Kauno, kad penki drauganareli lietuviškos draugystės tautiškos Tarybos Nemuno krašte tapė 21 mercą kaip drauganareli lietuviškojo Parlamento užimtį³⁹.

Panašiai rašo ir TK: *Iš Kauno rašoma, kad 5 atstovai mažosės Lietuvos Tarybos tapė 21 mercą šlovay kaip deputiertai į Lietuvos Saimą Kaune priimti. – Iš to matoma, kad mažoji Lietuva taps su dideje Lietuva nors politiškai suvienyta. – Girdėsime, kas toliaus*

Prancūzų karinės įgulos antrojo ešelono ir karinės misijos atvykimas į Klaipėdą. 1920 m. vasario 14 d.

*nusiduos*⁴⁰.

Netiksliai atstovų kooptavimo datą bei skaičių rašo ir NLC: *Didžiosios Lietuvos Taryba priėmė 21 mercą Mažosios Lietuvos vietininkus į savo tarpą. Mažosios Lietuvos Atstovai Streky, Lekšas ir Jankus padavė Didžiosios Lietuvos Tarybai nutarimą, kuriuomi Mažosios Lietuvos vardan reikalauja, kad Mažoji Lietuva būt prie Didžiosės priglaudžiama*⁴¹.

NLC pagal „Lietuvą“ rašo apie posėdį, kuriame Mažosios Lietuvos atstovai buvo priimti, tik vėl kar-toja klaidingą datą – kovo 21 d.⁴²

O laikraštyje LC apie posėdį spausdinama su-trumpintai pagal „Lietuvą“⁴³, tačiau yra klaidingos dviejų posėdžių datos kovo 22 ir 23 d., tačiau buvo tik vienas – kovo 20 d.

TK taip pat pagal „Lietuvą“ rašo apie posėdį, kuriame Mažosios Lietuvos atstovai buvo priimti 21 [klaidingai – A. Ž.] mercą ir iškilmingą vakarienę „Metropolio“ viešbutyje: *Mažosės Lietuvos vietininkai (atstovai) buvo dabar į Kauną nukeliavę ir padavė Didžiosios Lietuvos Tarybai savo sutarimą dėl priglaudimą Mažosės Lietuvos. <...> Subatoj 20 mercą laikinioji Lietuvos sostine Kaunas švente antrąją tautos šventę – butent Mažosės Lietuvos su Didžiąja Lietuva susijungimo šventę*⁴⁴.

Į VT priimti Klaipėdos krašto atstovai „Lietuvoje“ išspausdino padėką: *Mes Lietuvos Valstybės Tarybos nariai, Mažosios Lietuvos atstovai ir Mažosios Lietuvos piliečiai, dalyvavę laikinojo Lietuvos sostinės abiejų Lietuvos susijungimo iškilmes, siunčiam savo širdingą ačiū Jo Ekselencijai Žemaičių vyskupui Pranciškui Karevičiui ir Jo Ekselencijai Evangelikų*

Nukelta į 3 plš.

Atkelta iš 2 psl.

vyskupui Karoliui von Mačiulskiui, atlaikusiem iškilmingas pamaldas ir karštai prie Aukščiausiojo meldžiuisiem laimint ir žegnot abi susijungusias šalis.

Ir toliau mes, Lietuviai, viena kalba, bet įvairiom apeigom garbinsim mūsų Viešpatį, ir melsim už savo bendrą Tėvynę.

M. Jankus K. Lekšas J. Strekys⁴⁵.

PLTT atstovų kooptavimu į VT buvo labai nepatenkinti Klaipėdos krašto vokiečiai ir kai kurie provokiškai nusiteikę lietuvininkai.

Klaipėdos Dampfbots ir Kl. Liet. Ct. rašo:

Kaip jau pranešėm, buvo Prūsų Lietuvių Tautos Taryba neatsiklausus kitų šio krašto gyventojų visai savotiškai elgdamos keturius ponus Dr. Gaigalaitį, Strėkį, Lekšą ir Jankų, į Kauną nusiuntusi dėl pristojimo prie Didžios Lietuvos Valstybės Tarybos. Žinoma, tapė šie ponai į šitą Tarybą iškilmingu būdu priimti ir laikė kalbas, lyg būtų jie teisėti vardan visų lietuvių kalbėti. <...> Skaitykim, ką guvernementas Nemuno šalies apie tai sako:

Guvernėras niekadoms niera Lietuvių Tautos Tarybai įvėlyjęs, siųsti atstovų į Kauno Tarybos posėdžius.

Šitas neteisėtas elgimasi netur jokio zokaniško pagrindo ir nei jokių

metų, kuo širdingiausių sveikinimą. Kurdami bendrai savąjį kultūrinį gyvenimą tikimės gausim iš jūsų, kaip toliau šioj sryty nužengusių mūsų brolių, daug patarimų ir paspirties. Tas bendras darbas duos daug naudos ir laimės visiems gyventojams, nuo šiandien jau nebesuskaldytos, bet sujungtos, mūsų, tėvynės⁴⁹.

PLTT posėdyje buvo paskirta 3 asmenų komisija [V. Gaigalaitis, Jokūbas Stiklorius ir ?] dėl išlygų nustatymo, kuriomis Mažoji Lietuva galėtų prisiglausti prie Didžiosios⁵⁰.

1920 m. kovo 26 d. *Ministerių Kabinetas, pasvarstęs Mažosios Lietuvos Tautos Tarybos pasiūlymą, nusprendė sudaryti mišrią komisiją išdirbti įstatymo projektui sujungti Mažajai Lietuvai su Didžiąja. Į ją paskyrė: Užsienio Reikalų Vice Ministerį P. Klimą, Vyr. Trib. Pirm. [Antaną] Kriščiukaitį, Vid. Reik. Vice Ministerį [Zigmą] Starkų, Krašto Aps. M-jos V-jo Pad. [Antaną] Merkį ir Vyr. Tribunolo narį [Augustiną] Janulaitį⁵¹.*

„Lietuvoje“ rašoma:

„Prūsų lietuvių susivienijimo“ pranešimu, vokiečių valdininkai, kurie pirm visokiais būdais agitavo prieš lietuvius ir šmeižė jų darbuotojus, bet Klaipėdos kraštą nuo vokiečių atskyrus, laikinai buvo nurimę, dabar vėl „Heimatbundo“ vedami ėmė vartoti smarkią agitaciją, nežiūrėdami į tai,

darė neatsiklausę krašto gyventojų. Visiem gerai žinoma, kad toji direktorija, tai rinktinė smarkiausių didvokiečių draugė, kurie ir darbuojas tik vis vokiečių naudai.

Mūsų siūlomosios apsaugos nepriima, ir visa policija tebėr seno kaizerio Viliaus režimo. Ir vokiečiai, prancūzų priedangoj dar dažniau lietuvius skaudžia, neg pirma.

Tik dabar mūsų Lietuviai kurias jau patvaresniam gyvenimui: tai apskričių atstovai, kurie buvo išrinkti į atstovus jau anksčiau, dar krašte apgulos padėčiai tebesant; jų buvo išrinkta: Klaipėdos apskritį – 27 lietuviai ir tik 7 vokiecininkai, Šilutėj – 17 lietuvių ir 12 vokiecininkų, tad lietuvių daugiau kaip pusė. Nuo gero tų vyrų noro ir turi priklausyt krašto valdymas, nes jie vieni rinkti demokratingu būdu ir turi teisės atstovaut krašto gyventojus. Patys landrotai su amtsvorstehereis bus priversti kalbėt lietuviškai ir savo tarnybos darbus ir vykdyt lietuvių kalba.

Šaltyšiai nors dar senos valdžios pastatyti, bet jie taip skirstos. Klaipėdos krašte iš 40 šaltyšių tik septyni vokiecininkai, o kiti, nors visi lietuviškai kalba, tačiau ikišiol visi įsakynmai, aplinkraščiai ir t. t., leidžiami tik vokiečių kalba. Dabar bus reikalaujama iš šaltyšių, kad jie toliau įsakymus leistų lietuvių kalba.

Nuo Tilžės ir Ragainės atskirtieji

1920 m. gegužės 15 d. Kaune susirinko Steigiamasis Seimas į I sesijos pirmąjį posėdį. Deja, tarp 112 išrinktų (dalyvavo 106) atstovų čia nebuvo Mažosios Lietuvos atstovų⁶⁰. Prezidentas A. Smetona savo atidarymo kalboje paminėjo: *Taip pat gaila, kad Klaipėdos sritis dar nėra viso krašto valdžios žinioje. Išrinktas Steigiamojo Seimo pirmininkas Aleksandras Stulginskis taip pat apgailestavo: Deja, nėra čia ir Mažosios Lietuvos atstovų; ne mūsų ir ne jų tame yra kaltė, bet tikimės, kad Dievui padedant, pasišalins trukdančios kliūtys ir vienos tautos kūno dalys galutinai susijungs ir sutaps į vieną Lietuvos Valstybės organizmą. (Gyvas pritarimas).*

Steigiamajame Seime dalyvavo ir sveikino užsienio šalių atstovai (D. Britanijos, Prancūzijos, Vokietijos, Latvijos, Estijos) bei 106 draugijos ar organizacijos iš Lietuvos, tarp kurių ir iš Klaipėdos krašto (Klaipėdos jaunųjų draugija „Jūra“, Lietuvių susivienijimo d-ja, „Prūsų lietuvių balsas“, Jakštelių lietuviškoji draugystė, Klaipėdos bendrovė „Laima“, priekuliškių d-ja „Viltis“, Klaipėdos lietuvių bankas, Klaipėdos Tautos Taryba).

Mažosios Lietuvos Tautos Tarybai Klaipėdoj.

„Šią iškilmingą mum valandą taiti drumsčia skaisčių mūsų padangę, jog ne visi Lietuvos sūnūs gali džiaug-

Klaipėdos piliečių teritorijos tvarkymas – bastionų ardymo darbai. 1920 m. vasara

Generolo D. Odry sutikimas Klaipėdos geležinkelio stotyje. 1920 m. vasario 14 d.

būdu negalys įtekmės turėti ant ateities šito krašto, apie kurio likimą atsvera vien Santarvė.

Nepatikrintais duomenimis pagal Klaipėdos Dampfbootą, V. Gaigalaitis kreipėsi į D. Odry, tačiau negavęs leidimo, į Kauną nevažiavo ir po PLTT deklaracija [tikrai – A. Ž.] nepasirašė⁴⁶.

Beje, dr. V. Gaigalaitis kaip VT narys 1920.03.26 gavo nemokamą metinį 1 kl. geležinkelio bilietą⁴⁷.

Mažosios Lietuvos prisijungimą sveikino įvairios organizacijos:

Šakių apskrities Krikščionių demokratų partijos, ūkininkų sąjungos ir darbo federacijos maži ne šimtas narių atstovų, susirinkusių š. m. kovo 22 d. Šakiuose, sužinoję Mažosios Lietuvos prisidėjimą prie Didžiosios Lietuvos, prisiuntė Valstybės Prezidentui telegramą, reikšdami savo džiaugsmą ir sveikino Lietuvos Valdžią, pareikšdama tvirtą norą, kad kuo veikiau būtų išvaduotos visos atplėštosios Lietuvos dalys iš okupantų rankų ir taptų sujungtos į vieną kūną su sostine Vilniū⁴⁸.

Savivaldybių atstovų suvažiavimas Kaune kovo 17–19 d. siunčia savo broliams Prūsų Lietuviams, atsivadavusiems iš žiaurios teutonų letenos, kuri juos negailestingai spaudė 500

kad gen. Odry yra paskelbęs, kad valdininkai turi nuo politikos vengti⁵².

Joje taip pat skelbiama J. Turčiniškio [Justino Zubricko (1868–1925)] eiliuota „Pasaka“ (Prūsų lietuviams, skaityta D. ir M. Lietuvos susijungimo dieną, puotoje).

Nuo balandžio 20 d. buvo nustatyta Klaipėdos krašto muitų siena pagal Nemuną⁵³.

Balandžio 25 d. „Lietuvoje“ paskelbtas M. Jankaus pranešimas apie Mažosios Lietuvos politinę padėtį: *Žalios medžiagos, kurios galima gauti iš D. Lietuvos stoka, vis labiau visų pripažįstama.*

Tai ir buvo priežastis, kuri nutraukė ikišiolikišką stiprų gyventojų prie Vokiečių prisirišimą. Be to, senoji Maž. Lietuvos politinė partija, kuri susikūrė 1890 met. ir siekia sujungt Maž. ir Didž. Lietuvias, turi visa paruošusi, kaip tik rasis proga priimt valdžią į savo rankas.

Nors politinė Maž. Lietuvos partija buvo ir tebėra už tai, kad Maž. Lietuvos dalis, antrapus Nemuno, taip pat būtų Lietuvai prijungta, ir dabar toji viltis dar neišnyko ir šiandien partija smarkiau dirba, neg prieš metus.

Vokiecininkai rodo ilgą buvę padarę, kad kad vos tik prancūzai kraštą paėmė, jie išsiūlė savo direktoriją, ir tai

kraštai tik gegužės 2 d. rinks atstovus į dabar naują Pagėgių apskritį; gali būt, kad ir čia lietuvių bus daugiau, neg vokiečių⁵⁴.

„Prūsų lietuvių balso“ redaktorius Jokūbas Stiklorius (1871–1942), neteisingai apkaltintas, kad agitavęs ir Mažąją Lietuvą į pietus nuo Nemuno atskirti nuo Vokietijos ir dėl to areštuotas⁵⁵, balandžio 26 d. iš Tilžės persikėlė į Klaipėdą ir užėmė PLTT generalinio sekretoriaus vietą, pakeisdamas E. Simonaitį, paskirtą į Žemės direktorijos narius⁵⁶.

1920 m. balandžio 14–15 d. vyko rinkimai į Lietuvos Steigiamąjį Seimą⁵⁷.

1919 m. gruodžio 2 d. – pirmasis LR valstybinis aktas, kuriuo Klaipėdos kraštas laikomas Lietuvos valstybės teritorija. Tai Lietuvos Steigiamojo Seimo rinkimų įstatymai, trečiuoju skaitymu VT priimti 1919 10 30, o patvirtinti 1919 11 20, kurių 87 str. skelbiama: *Prūsų Lietuva renka atstovus į Steigiamąjį Seimą laikydami išdėstytų šiuose įstatymuose bendrų dėsnių, tik rinkimų diena gali būti jai ir kita⁵⁸.*

Vėliau: *Vyriausios Rinkimų Komisija savo posėdyje 1920 m. I–24 galutinai nustatė į Steigiamąjį Seimą šį atstovų skaičių: <...> ir Mažajai Lietuvai 9 atstovus⁵⁹.*

tis drauge su mumis dirbdami.

Iš širdies dėkodami Mažosios Lietuvos Broliam už sveikinimą pasižadame pirmoj mūsų rūpesčių eilėj statyti tai, kad jų atstovai Steigiamajame Seime kuoveikiausiai atsistės drauge su mumis.”

1920 m. birželio 23 d. posėdyje pristatytas naujas *Ministerių Kabinetas (Ministeris Pirmininkas dr. Kazys Grinius)*. K. Grinius savo deklaracijoje paminė, kad su *Mažąja Lietuva bus stiprinami jau užmegzti ryšiai⁶¹*. Aptardamas deklaraciją Mykolas Krupavičius (Lietuvių krikščionių demokratų blokas) sako: *Pastebim, kad tuo nemanome Chinų sieną apsitverti ir nuo kitų palankių mums didžiųjų valstybių, nepamiršdami to, kas yra mūsų kalbėta apie Mažąją Lietuvą. Ji kuo greičiausia turi būti pripažinta prie savo motinos Didžiosios Lietuvos⁶².*

Tęsinsy kitame numeryje

Literatūra

- Už kulisų. *Birutė*, 1920, vas. 20 (nr. 2), p. 18;
- Už kulisų. *Lietuviška ceitunga*, 1920, febr. 28 (nr. 26), p. [2].
- Vaideliotis. Jie atjaučia! *Birutė*, 1920, kov. 15 (nr. 3), p. 33–34.
- Tarybos posėdis. *Tarybos žinios*, 1920, liep. 15 (nr. 1), p. 1;
- Peržvalga politikos ir Tautos Tarybos veikimo. *Ten pat*, 1920, rugs. 25 (nr. 2), p. 9).
- Svečias. „Prūsų Lietuvių

Nukelta į 8 psl.

Niujorke pristatytas tarptautinis muzikinis projektas

Vilnius ir Niujorkas suartėjo dar labiau – tokią teksto žinutę gavau iš niujorkiečio kompozitoriaus ir džiazo perkusisto Daliaus „Naujo“ Naujokaičio. Dalius kartu su grupe JAV, Lietuvos ir Italijos menininkų ką tik užbaigė kelių savaičių pasirodymų ciklą Niujorke. *Rasa Rasa* pavadinto tarptautinio muzikinio projekto atlikėjai klausytojų nenuvylė. Kas glūdi už *Rasa Rasa* pavadinimo ir kaip ne viename iš elitinių Niujorko eksperimentinės muzikos klubų suskambėjo lietuviškos sutartinės, pasakoja Dalius „Naujas“ Naujokaitis, prodiuserė ir internetinio žurnalo apie muziką ir meną *Secret Thirteen* redaktorė Radvilė Nakaitė ir Lietuvos muzikos ir teatro akademijos studentė, postfolkloro grupės *Sen Svaja* narė Agota Zdanavičiūtė.

Mindaugas Blaudžiūnas

Pradėkime nuo pradžių. Daliau, kaip atsitiko, kad būdamas užkietėjęs improvizacinio džiazo katinas, pradėjai groti sutartines?

Dalius Naujokaitis: *Rasa Rasa* – tai mano ir amerikiečių muzikantų Kenny Wolleseno, Jonathono Haffnerio ir Sean Francis Conway, su kuriais grojau grupėse *Himalayas*, *Wollesonic Laboratories*, *Now We Are Here*, *Bombshell Boom Boom* ir *The Nublu Orchestra* projektas. Minėtiems ansambliams būdingos improvizacinės, ritminiu pagrindu pagrįstos kompozicijos. Pas Joną vieną vakarą Sebastijonas (Jono Meko sūnus – aut. past.) uždėjo sutartinių diską. Sutartines žinojau, bet šikart pajutau magiją. Po penkių minučių Sebastijonas man įteikė visą paketą – plokštelės kopiją ir dainų natas. Vos ne kitą dieną gimė grupė *Untela*, kur lietuviškas sutartines dainavo prancūzų, amerikiečių ir latvių vokalistės. Su pavadinimu *Rasa Rasa* pradėjome koncertuoti vėliau, o to paties pavadinimo projektas gimė dar vėliau. Inspiruoti tradicinių lietuviškų sutartinių, subūrėme kolektyvą, jungiantį elektroninę ir akustinę muziką, improvizaciją bei unikalų dirigavimo stilių. Pasirodėme įvairiose Niujorko scenose, praėjusiais metais šešis mėnesius grojome muzikos klube *Nublu*, *East Village* rajone.

Žodį „rasa“ galima rasti ir indų kalbos žodyne. Kas inspiravo Jūsų grupės pavadinimą?

Dalius Naujokaitis: Iš tikrųjų, lankantis Lietuvoje, mūsų saksofonistas išsiūrejo lietuvaite, vardu Rasa. Renkant pavadinimą, aš iš karto pasakiau „taip“.

Ar Jūsų ansamblio kelionės į Lietuvą buvo susijusios su folkloro studijomis?

Dalius Naujokaitis: Ir taip, ir ne. 2010 ir 2011 metais specialiu Vilniaus mero Artūro Zuoko kvietimu kartu su Kenny Wollesenu, Jonathonu Haffneriu ir Seanu Francis Conway lankėmės Fluxus Ministerijoje Vilniuje, kur pristatėme penkių dienų gyvos muzikos seriją, drauge įtraukdami ir Lietuvos muzikantus bei vokalistus. Šis amerikietiškos ir lietuviškos kultūros susidūrimas buvo nepaprastai sėkmingas: susikūrė nauji ryšiai tarp muzikantų, salėse knibždėjo daugybė patenkintų klausytojų. 2013 metų gegužę vėl grįžome į Lietuvą koncertams Fluxus Ministerijoje Kaune bei klube *Gluck* Vilniuje.

Radvilė, ar tada ir gimė idėja kurti muzikinį projektą Niujorke?

Radvilė Nakaitė: *Rasa Rasa* vieną šaltą žiemos vakarą Vilniuje išgirdau visai atsitiktinai. Į jų koncertą 2013 metų gegužę jau kviečiau savo drau-

gus, o kitą dieną išvykau atostogauti į Niujorką. Čia po savaitės susipažinau su Daliumi Naujokaičiu. Projekto sklaidos, galimo finansavimo ir organizavimo reikalus drauge narplioti pradėjome liepą.

Kaip sekėsi?

Radvilė Nakaitė: Kadangi projektas tarptautinis ir jo veikla šiame etape buvo numatyta už Atlanto, lietuviškos kultūros institucijos, į kurias kreipėmės paramos, tik rankomis skėsčiojo ir tradiciškai siuntinėjo nuo vienos prie kitos. Gremėzdžiškas biurokratinis kultūros projektų finansavimo aparatas Lietuvoje iš esmės palaidoja staiga gimusias idėjas. Technologijų amžiuje esti alternatyvų, kuomet nereikia pildyti kalno popierių ar atitikti galybės kriterijų. Kalbu apie *crowdfunding* metodą naudojančius portalus, kuomet interneto vartotojai tiesiogiai remia jiems patikusias iniciatyvas. Ne paslaptis, jog dauguma mūsų rėmėjų – amerikiečiai.

O kaip sekėsi Niujorke?

Radvilė Nakaitė: Niujorke *Rasa Rasa* surengė koncertus klube *Manhattan Inn*, *Lithuanian Alliance of*

Rasa – Rasa eitynės Kaune

Niujorke pasirodymuose dalyvavo skirtingų kultūrų atstovai – dainininkės iš Lietuvos ir italų aktorius bei poetas Giuseppe Zevola. Ar galima sakyti, kad gimė naujas stilius?

Dalius Naujokaitis: Niujorke visi yra iš kitur. Merginos iš Lietuvos yra fantastiškos. Joms atvažiavus, Niujorke pražydo gėlytės. Su Džiuzepė iš Neapolio esame pažįstami penkiolika metų. Jis – astrologas, poetas ir magas. Jis pasirodymų metu muzikos fone skaito savo poeziją ir Giordano Bruno kūrybą. Džiuzepė viską moka atmintinai. Įsivaizduokite, išti-

zicijas, kurių įrašus nusiuntėm muzikantams, kad jie pajustų tai, ką mes atliekame. Pačiame Niujorke gimė tikros kompozicijos. *Rasa Rasa* stilius – tai dviejų kultūrų derinys, iš tiesų tai *world music* stilius.

Pasirodant Niujorke, keitėsi ansamblio sudėtis. Ar tai turėjo įtakos muzikai?

Dalius Naujokaitis: Niujorke nieko pastovaus, visi labai užsiėmę. Toks Niujorko stilius – kažkas negali, tada kvieti kitus. Niujorko muzikantai yra meistrai, pagauna iš karto. Todėl, jei kas keičiasi, tai tik makiažas, muzika išlieka ta pati. Kartais muzika tik gerėja, bet pagrindą sudarom keturiose – Kenny Wollesen, Jonathon Haffner, Sean Francis Conway ir aš.

Klube *The Stone* po bisui atliktos sutartinės klausytojai plojo rankomis ir trypė kojomis.

Dalius Naujokaitis: Merginos visus užhipnotizavo. Joms pradėjus dainuoti, nei vienam iš mūsų nekilo ranka pradėti groti. Taip ir tylėjome iki pabaigos.

Agota Zdanavičiūtė: Įdomu sužinoti kiekvieno muzikanto požiūrį į sutartines, nes jiems tai kitos kultūros reiškinys. Dažnu atveju tai ritminių sąskambių aspektas. Mums, dainininkėms, tai gal kiek ir sakralinis aspektas. Nors šiuo atveju sutartinių sakrališkumas, ritualinis požiūris kiek dingsta.

Daliau, papasakok apie dirigavimo sistemą ir ženklus.

Dalius Naujokaitis: Tai primityvu, paaishkini muzikantams, kas vyksta, parodai ženklus – ir veikia. Muzikoje turi būti disciplina. Delną ištiesi – ilga nata bus. Ne dabar, dar parodysiu. Sprigtą parodau – bus trumpa nata. Tapšnoju per pakaušį – grosime nuo pradžių. Įstojimo ženklus parodau su ranka kaip dirigentas. Ženklas rodo ką darai ir kada darai. Ženklus inspiravo Butch Morris, kai grojau jo orkestre. Pridėjau savo ženklų, paėmiau iš Kenny. Juos atrandi ir naudoji.

Pasirodymuose nemačiau natų.

Nukelta į 5 psl.

Pasirodymo metu Susivienijime Lietuvių Amerikoje.

Algio Norvilos nuotr.

America, net kelis kartus koncertavo džiazo klube *Nublu*, taip pat visą savaitę kas vakarą nepilnos sudėties pasirodė garsaus amerikiečių avangardo kompozitoriaus ir multiinstrumentalisto Johno Zorno kuruojamame klube *The Stone*. Jaudino ant sienos kabančių ten anksčiau pasirodžiusių atlikėjų (tokių kaip Laurie Anderson ar Lou Reed) nuotraukos – tai ištis ypatinga vieta, o J. Zorn mūsų projektą rėmė ne tik finansiškai – apsilankė įrašų studijoje, kur *Rasa Rasa* įrašė savo pirmąjį albumą. Koks tolesnis projekto likimas, manau, sužinosime netrukus.

sas knygas. Kaip Torą! Mūsų kompozicijos skirtos paprastiesiems žmonėms, kurie myli muziką.

Agota Zdanavičiūtė: Pirmą kartą su šiais muzikantais koncertavau 2013 metų pavasarį Kaune, per *Fluxus Jazz* savaitę. Buvo savotiškas ir netikėtas sutartinių ir džiazo muzikos derinys. Tuo metu kompozicijose buvo daug chaoso. Tai, ką darome dabar, jau susibuvusių, susipažinusių, susidraugavusių ir susidainavusių bei susigrojusių žmonių grupės rezultatas. Atvykus į Niujorką mes, merginos, jau buvome paruošusios nemažai sutartinių ir kelias improvizuotas sutartinių kompo-

Atkelta iš 4 psl.

Dalius Naujokaitis: Natos uždraustos. Tai neprofesionalu. Natos yra užrašytos ir išmoktos. Niekas koncerte natų neskaito. Jei pamiršti natas, tada turi tylėti.

Ar buvo laiko pamatyti miestą, pajusti Niujorko pulsą, žmones?

Agota Zdanavičiūtė: Kelionė į Niujorką buvo planuojama, daug apie ją šnekama, tačiau viskas atrodė neįtikėtina, bet kai jau išaušo skrydžio diena, mes niekaip tuo dar negalėjom patikėti. O štai dabar net sunku palikti šią šalį. Jau trys iš mūsų išskrido, o kitos dar trys skrendame į Las Vegas ir toliau patyrinėti kitos Amerikos pakrantes.

Radvilė Nakaitė: Nepaprastai džiaugiuosi, jog turiu galimybę prisidėti prie projekto *Rasa Rasa*, kuriame dalyvauja toks būrys šaunių at-

Rasa – Rasa projekto dalyvės (iš k.) Dorotė Zdanavičiūtė, Kristė Krupovisoaitė, Milda Laužikaitė, Agota Zdanavičiūtė, Živilė Rimšaitė, priekyje – Lina Saveikytė

likėjų bei supa daugybė nuostabių žmonių. Kadangi daugiausiai dirbu su internetiniais projektais, dažnai ilgiuosi gyvo bendravimo su kūrėjais. Tačiau internetas suteikia daug patogumo ir operatyvumo šiuolaikiams meniniams projektams, tai labai pasitarnavo ruošiantis ir *Rasa Rasa* turui Niujorke, o galimybė keliauti, susitikti su žmonėmis, viską girdėti ir jausti gyvai tapo puikia patirtimi, kuri, tikiuosi, dar tik prasideda.

NAUJOS KNYGOS

Renata Šerelytė

Jaroslavas Melnikas.

Maša, arba postfašizmas. – Vilnius, Alma littera, 2013

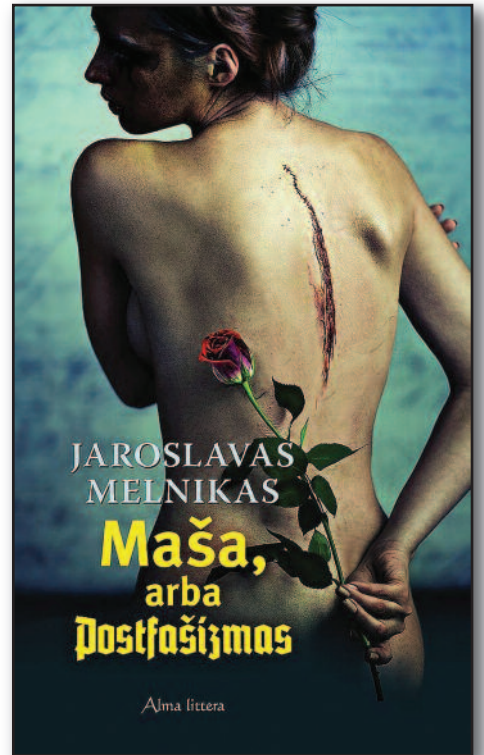
Prisiklausius įvairių nuomonių apie naujausią Jaroslavo Melniko romaną, belieka pritarti Danutei Kalinauskaitėi, teigiančiai, kad Melnikas turi savo nišą lietuvių literatūroje – „rašo originalią vyrišką idėjų prozą, gerokai kitokią, nei mums įprasta“. Šiek tiek susierzinau, galvodama, kas gi galėtų būti moteriška idėjų proza, juk negali taip būti, kad moterys atstovautų tik beidėjiškai lyrikai. Bet gal tikrai taip yra? Prisiminiau poniutę, kuri H.Radausko klausė, kodėl jo poezija tokia šalta, o šis atsakė, kad šildytis reikia prie krosnies arba tam tikrais gėrimais, eilėraštis tam neskirtas. Ir še kad nori – per šiuometę knygų mugę nugirdau moteriškę, besiteiraujančią Melniko, ar jo knyga pakelia nuotaiką. Atsakymo neišgirdau, nes minia nunešė tolyn.

Tačiau esu tikra, kad autorius atsakė beveik taip pat, kaip Radauskas kadaise, tik be ironijos: idėjų proza, juolab vyriška, neskirta pasišildymui. Atvirksčiai – ji tiesiog turėtų perverti tamstas, brangios skaitytojos, šurpiais paralelinės būties skersvėjais. Tik sunku pasakyti, kuri knygos dalis turėtų tai padaryti – ar beletristinė, nepateisinanti savo pavadinimo, nes teksto kalba tikrai nėra *graži*, jos sausumas ir netgi savotiškas primityvumas galbūt liudija ne tik žmonijos, bet ir knygų, rašto kultūros pabaigą, ar idėjinę, kurioje autorius išdėsto Nyčės antžmogio filosofiją, susietą su fašizmo ir postfašizmo ideologijomis, bando pri-griebti komunizmą ir krikščionybę, pastarąją – dėl žmogaus „neišbaigtumo“ ir „neapibrėžtumo“. Nors vargu ar tai krikščionybės, veikiau – ezoterikos sritis. Bet labai retai pavyksta aptikti kūrinį, juolab lietuvių autoriaus, kuriame būtų bandoma pri-griebti ezoteriką. Veikiausiai dėl to, kad visa tai, kas nesu-prantama ir miglota, atrodo neabejotinai dvasinga, be to, nekelia didelių prieš-tarų ir nereikalauja dvasinio principingumo. Vidinės šviesos ieškojimas sa-vyje – kur kas malonesnis užsiėmimas, nei pasakyti, kad esu mažas, menkas, kvailas ir pilnas puikybes.

Pagrindinė romano idėjinė dilema – ar žmogus gali būti ir gyvulys, o jei taip, tai kas ir kiek nuo tos ribos jį skiria. Galva gali ištinti, beskaitant įvai-riausius samprotavimus apie tai, bet gal atsakymas kur kas paprastesnis, nei visos teorijos? Kaip žmogus gyvuliškai ar žvėriškai besielgtų, neįmanoma jo sutapatinti su gyvuliu, nes gyvulys, nors ir jaučia skausmą, baimę, paniką, bet nesilaiko moralės normų ir nesuvokia, kas yra teisinga ir neteisinga. Tai su-vokti gali tik žmogus, ir tas suvokimas slypi pačiame žmogaus prigimties dė-snyje. Regis, kad būtent moralės dėsniai netekę žmonės Melniko romane ir pa-virsta gyvuliais (viešose vietose ima elgtis nešvankiai, tuština, santykiuoja etc.), bet kodėl tokia dalia ištinka tik vienus, o kiti išlieka „padorūs“? Ar čia ne-bus moralės pasidalijimo, skilimo problema? Kaip ji skilo, kodėl? Koks žmogaus nuopuolio kelias? Kodėl – „gyvuliškas“, o ne „velniškas“, koks ir galėtų būti, tarkim, naujasis antimoralinis humanizmas?

Galbūt tai Melniko romane ir vyksta? Gal šio romano pagrindinė problema yra ne rasių ideologija, o naujasis humanizmas, formuojantis antimoralinę vi-suomenę?.. Tuomet žmogaus kūnas, koks „gyvuliškas“, gamtiškas bebūtų, koks pažeidžiamas ir neretai net įžeidžiantis beatrodytų, yra ne silpnybė, o stip-rybė. C.S. Lewis rašė, kad „kenksmingiausi pomėgiai“ yra dvasiniai: „klaidinti žmones, mėgautis valdžia, pažeminti, pavydėti, šmeižti, primesti savo valią, ne-apkėsti“ ir „gyvuliškasis aš“ tikrai ne toks baisus, koks yra „velniškasis aš“ (C.S. Lewis, „Tiesiog krikščionybė“). Mūsų žmogiškumas kaip kūniškas dalykas be galo trapus, tačiau iš tiesų jis nenugalimas, ir ne tik dėl to, kad jame nuo akmens amžiaus laikų slypi teisingo ir neteisingo skirtis – didžiausia jo jėga yra Meilė, kuri šitą trapų, niekingą kūną pašventino, pati jame išikūnydama ir jį išbaigdama. Tiek tegalėčiau pasakyti apie Kristaus žmogaus „neišbaig-tumo“ teoriją.

Romano finalas, kuriame paaikškėja, kad Reichas nėra vienintelė šalis žė-mėje ir už kalnų plyti paralelinis pasaulis, kuriame nėra storų (žmonių, vir-tusių gyvuliais ir auginamų tvartuose), o gyvena tik žmonės, atrodo besas lai-minga baisios istorijos pabaiga. Galima lengviau atsistūsti – tokia pabaiga pa-kelia nuotaiką. Tačiau neapsirinkime. Autorius jau įžanginiame žodyje per-spėja: „Manau, kad kiekviena tiesa šokiruoja: mūsų sąmonė nenori priimti tie-sos. Gyvename žiauriame pasaulyje, o literatūros paskirtis – sąžiningai tą žiaurumą parodyti.“ Prisiminus, tarkim, kad ir Cormaco McCarthy romaną „Kelias“, galima teigti, kad sunki žmogiškumo kelionė tęsiasi net ir pragare, įvykus apokalipsei – siaubingame pasaulyje kiekviena žmogiškumo kibirkstėlė tampa viltimi, mažyčiu kelrodžiu, nurodančiu kelią į sunkiai pasiekiamą pa-slaptinę šalį už kalnų, kur gyvena žmonės.

Jaunieji talentai, laisvė ir Donelaitis

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dienos minėjimas LMTA Didžiojoje salėje

Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė

Skelbimas užsukti į Lietuvos muzikos ir teatro akademiją paminėti nepriklausomybės dieną jos išvakarėse (kovo 10 d. 14 val.) kvietė visus, skubančius pro šalį. Pirmadienis, darbo laikas, tad susirinko ne per daugiausia, o tokio profesionalaus lygio ir kartu nuoširdumo renginys buvo vertas televizijos kamerų ir tikrai platesnio žiūrovų rato. Ateity, manau, būtų verta, prasminga ir reikalinga pakartoti jo programą.

Ir kas gi mane taip sujaudino? Klausiausi, kaip neįtikėtina stipriu, o kartu švelniu balsu be mikrofono lietuvių liaudies dainą (išplėtotą Kristinos Vasiliauskaitės) apie paukštelę ir Balio Dvariono Dalios ariją (ne dainuodama, o giedodama tarsi lakštingala) atlieka Vladimiro Prudnikovo IV kurso studentė Agnė Stančikaitė (komponavo Vaidrius Smilinskas), kaip profesionaliai virtuoziskai ir drąsiai tarsi olimpo dievai Eduardą Balsį griežia Augusto Vasiliausko vadovaujamas styginių kvartetas „Mettis“ (Kostas Tumosa, Bernardas Petrauskas, Karolis Rudokas, Rokas Vaitkevičius), kaip Donelaičio „Pavasario linksmybės“ iš poemos „Metai“ „žaidžia“ Vaidybos ir režisūros katedros II kurso studentai (scenos kalbos dėstytoja doc. Judita Ušinskaitė, scenos judesio dėstytoja doc. Zita Dulinskienė). Jie, tokie jauni ir gražūs, su tokia viltimi dainavo, šoko, lakstė po sceną, žongliravo, gaudžiai šiuolaikiškai, betgi įtaigiai kviesdami sėti, arti, akėti, džiaugtis pavasariu (mačiau, kaip žilagalvis profesūros atstovas nubraukė ašarą).

Šis renginys buvo skirtas kartu ir jubiliejiniais Donelaičio metams (vienas iš 60 šiuometinių poetui skirtų renginių), jis subūrė dvi išskirtines bendruomenes, kurios atsakingos už mūsų šalies kultūrinį elitą: LMTA ir VDA. Vilniaus dailės akademijos rektorius Audrius Klimas priminė, kad „karts nuo karto mūsų bendruomenės susitinka, kad tapome kitokie nei prieš 23 metus: labiau subrendę, žinom, ko norim“. Buvo apdovanoti gėlėmis abiejų akademijų dėstytojai, šių metų Vyriausybės kultūros ir meno premijų laureatai: VDA prof. Arvydas Šaltenis ir dailės istorikė, kritikė Giedrė Jankevičiūtė, LMTA prof. pianistė Veronika Vitaitė, kino kritikė Živilė Pipinytė. Pabaigoje buvo palinkėta visiems saulėtos nuotaikos.

Studentai žaidžia Donelaitį

L. Vasiliauskaitės-Rožukienės nuotr.

Ukrainiečių poetų kūryba

Paminklas ukrainiečių tautos poetui Tarasui Ševčenkai Vilniuje. Paminklas atidengtas 2011 m. Ukrainos ambasados Lietuvoje iniciatyva. Šiais, 2014-aisiais metais kovo 9 d., minėjome šio išskilaus poeto 200-ąsias gimimo metines

Ihor Rymaruk
(g. 1958)

... o tarp jųjų
O tarp peilių rūtos...

Tarasas Ševčenka

kur jinai harmonija praamžė
jos melodijos iš aukso būta
muzika – va peilis peilį gremžia
... o tarp jųjų o tarp peilių rūtos...

amžius amžių – plieno vis per maža
juodas kraujas suterliojo darną
prieglauđą jaukioj bažnyčioj rado
kraujo trokštančio totemo karnis

kreikia laisvę ir suplėšo dalią
dainą blėstančią vargų prigrūda
peiliai plūkiasi po pievą žalią
... o tarp jųjų o tarp peilių rūtos...

o tarp tų įpykusių padangių
ir tarp žemės kur dangaus nežino
du balsai užmigusiųjų amžiams
gėdos ir garbės į viena pinas

neatplėštum šitaip susipynė
sielos aklos o grandinės drūtos
vėlei šventina peilius skerdynėm
... o tarp jųjų o tarp peilių rūtos...

Vasyl Holoborodko
(g. 1945)

Augmenų kalba

„Kupole, Kupole, naktį apšvieski!“

Kupolė paukštė naktis padaugina:
ant vieno kalno leidžiasi paukštė, dar ne vakaras,
ant kito kalno leidžiasi paukštė, dar ne rytas,
ir ima naktį vidur lauko aiškiai matytis kaip vandens.
„Kupole, Kupole, kalbą įduok augmenims!“

Kupolė prieis prie augmens, kuris miega,
tyliai pažadins: „Jau kelk“,
gėlė prasiskleis, o jei ne naktis, o diena,
reikia kalbėti.

Šilagėlė sakys:
„Aš – kad vaikelis saldžiai miegotų“.

Bervidis sakys:
„Aš – kad žaizdos greit užsitrauktų“.

Uolaskėlė sakys:
„Aš – kalėjimus atidarau“.

Mykola Riabčuk
(g. 1953)

Neparašytas laiškas turkų sultonui

Ak, išjuokėjams maniesiems, sultone, atleisk,
jie juk nežino, ką daro, juk jie
mano, tartum pasaulė visa – tai didžiulės žaidynės,
žaislas mirtis, ir gyvenimas – žaislas,
menkystė paikystė,

jie juk nežino, kad ryt ant kuolų apteisti bus Bachčisarajuj,
o poryt iš jų Sečės nė šapo neliks
ir benamės ir kaltos jų sielos čirškės pragare;

visa tai tu, sultone, žinai ir šaipaisi
skaitydamas laišką, pirtą Stambulo antikvariate,
laišką, kurs metai po metų vis daros brangesnis,
brangesnis.

Andrij Bondar
(g. 1974)

Pavasario požymiai (iš ciklo „Pavasario erezija“)

Taip šviežiai į pavasarį, uoliai taip tirpsta sniegai,
Ir gauruoti lokiai apsigobstė nei kiškių kailiukais;
Kyla vandenys godūs, banguoja ir lyti šaltai,
Dega žemė – talpi, iškalbi, sumani pramaniūgė.

Į pašnėkų žolyną pašnekūs karveliai sukris,
Ir į vėtrų šauksmus atsišauks siuvinėti žolynai;
Ir medus išsistiebs – o dar bičių pėdų nematyt,
Ir visai atvirai seną lapių ganyklą gadina.

Lyg stebuklas koks – širdys ūmai po tiesumais atskubs
Nuvalyti kelių nematytiems lig šiolei kolumbams
Lig jaunųjų širdžių – lig dar nenužudytų širdžių,
Sukraujavusios gėlės – balkonams, rožynams ir klomboms.

... Ir raselė nukris, ir rasų biliardai užplūs
Švelnų valktį maldų, iš žiemos kad tik žemę išmelstų...
Įsismelkia sklerozė į miglą beržyno lajų,
Ir krūtų pumpurais skleidžias mergiškas mitas nekaltas.

Dmytro Lazutkin
(g. 1978)

šitos štorminės radijo bangos

šie sutrikimo skersvėjai
atvirame neapibrėžtosios
mūsų europos kieme

ir išsklaidyti to sutrikimo neįėjia nė šaltas oras
ir gerklę skauda ir maudžia
ir limfiniai savęs pakankamumo mazgai
aiškiai padidėja ypač į vakarą

kai tuščių butelių ir visokio šlamšto kolekcininkai
atsideda alkoholiui
rengdamiesi prarasti sąmonę
prieš nužengiant angelams ar tesėtvarkos saugotojams

kasdien mes gauname kvietimų ligoninėn
geros sąlygos prieinamos kainos
kasdien mes gauname kvietimų bažnyčion
patogus laikas nemokamas automobilių stovėjimas

sakai man
kad vyrai ypačiai gražūs po trisdešimt penkerių
galbūt ir teisybė
tikrai kas iš to –
statybos baigtos
mums nerūpi panaudotos medžiagos
nėra kur mums eiti iš čia
ant mano batų smėlis
ant mano batų egiptas
ir ko jam buvo trenktis šitaip toli?

gali būt
šitaip žaidžia saulė ir vėjas
arba strateginius savo tikslus baiginėja
gali būt
atmintis tikroji
visai ne tai ką manau

ir verta skubėti
kol nieks neišjungė elektros
kol širdis nesustojo
kol jaučiu ir viena ir kita
vienodai aštriai

Oleh Kocarev
(g. 1981)

Gražiausia pasauly

žemė per plonus padus
perduoda savo šaltį
savo žvalumą nejudrią aistrą
dideli juodi langai su mažom raudonom ugnelėm
žemės ratilai
klaidžioja saldžiom trajektorijom

akmenėlis kiekvienas ant kurio tikrai stojies
ieško naujų pusiausvyrų
o įsimylėjusi moteris apverčia bokalą
ir vyras
žiūri į ją taip linksmai
kad ji nepatikės
niekada niekada niekada

riebi ištepliota dėmė ant kontinento žemėlapiu
gražiausia pasauly šalis

Jurij Andruchovyč
(g. 1960)

Mafija

(iš ciklo „Kriminaliniai sonetai“)

Tarp Karmelitų rožės ir tarp Dvasios
Šventosios dvimetris šaltas toks
gulėjo, spindakiavo kaip kiklopas
(iš Antikos). Ir sunkės iš ausų rausvasis

jo kraujo sirupas ant akmenų
(aviečių sirupas), o vidury kepurės,
kur musė suko, žiojos šūvio dūris
ir klyksmas mergiškas iš gelmenų

į dangų skrido, piktdarių dausas,
kur niekšas ir suteneris atras
kiekvienas amžiams savąją aviėtę.

Tada apstojo mentai, šungaudžiai,
senutė motina galvojo: „Taip,
išsirinkai, sūnau, padorią vietą“.

Iš ukrainų kalbos vertė **Vladas Braziūnas**

Vis dar sugrįžtame prie poeto, prozininko, publicisto, vertėjo, fotografo, kino operatoriaus, dailininko, radijo laidų organizatoriaus, pedagogo, kraštotyriminko, muziejininko, diplomato Petro Babicko (1903 – 1991) įdomaus ir neramaus gyvenimo. Maironio lietuvių literatūros muziejuje yra sukauptas gana didelis šio žymaus žmogaus archyvinis bei memorialinis palikimas. Pirmąją didžiulę „investiciją“ muziejui padarė jachtos „Laisvė“, plaukusios aplink pasaulį 1993-1995 m., kapitonas buriuotojas Ignas Miniotas. Tąsyk jau po P.Babicko mirties iš Brazilijos jis parplukdė archyvo dėžę: laiškų, dokumentų, rankraščių ir nuotraukų. Iš šio palikimo 2010 m. buvo išleistas archyvinis leidinys „Petras Babickas“ (leidėjas – Maironio lietuvių literatūros muziejus, sudarytoja – Aldona Ruseckaitė). Kiek vėliau muziejui pavyko įsigyti keliasdešimt P.Babicko piešinių bei akvarelių. O štai 2013 – 2014 metais muziejų pasiekė ir daugiau jau kitokio pobūdžio P.Babicko eksponatų, tačiau apie viską iš eilės.

Šalia visokių sugebėjimų ir užsiėmimų, Petras Babickas buvo profesionalus ir nuvokus kraštotyriminkas, netgi muziejininkas, suvokiantis tikrosios muziejininkystės pagrindus. Jis daug vasarų važinėjo vienas dviračiu tarsi į ekspedicijas po Lietuvą, lankėsi pas gyventojus, užrašinėjo tautosaką, dažniausiai įvairius pasakojimus, rinko senas knygas, žurnalus, fotografijas, monetas, paveikslus, audinius, drožinius, skulptūreles, tautines juostas, gintaro dirbinius ir kitus įvairius etnografinius dalykus bei smulkius buitines reikmenis. 1936 m. P. Babickas pasistatė netoli Garliavos prie Jiesios nedidelį namelį ir lyg skruzdėlė po šapelį nešė ir vežė savo brangius radinius, jau buvo įkūręs namų muziejėlį. Kai 1940 m. Lietuvą okupavo Sovietų Sąjunga, akylasis publicistas, aršus antitarybininkas P.Babickas stebėjo įvykius, turėjo sukaupęs nuotraukų, dokumentų, iš kažkur išsikaptęs dalį išvežtųjų į Sibirą sąrašų, suradęs ir kitų NKVD nusikaltimų įkalčių, tad 1941 m., atėjus vokiečiams, jis su kitais bendraminčiais Vytauto Didžiojo karo muziejuje įkūrė Raudonojo teroro ekspoziciją, kuri buvo gausiai lankoma ir suaugusiųjų, ir moksleivių. Besibaigiant karui ir vėl grįžtant rusams, Babickas suprato, kad už jo veiklą pasigailėjimo nebus ir nusprendė skubiai trauktis į Vakarus. Taip prasidėjo jo priverstinės klajonės. 1944 metų rudenį kartu su savo brolio Kazio šeima pasiekė Vokietiją, iš ten netrukus Petras patraukė į Italiją, metus pagyvenęs šioje šalyje ir ištyrinėjęs jos kultūrą, 1946 m. pirmą kartą pasiekė Brazilijos krantus, iš ten 1948 m. atsidadė Kana-doje, čia patyrė sunkią operaciją, manė jau mirsiąs, tad ant atsisveikinimo lapelio užrašė savo šūkį „Lietuva bus laisva!“, tačiau pasveiko, nuvažiavo į Jungtines Amerikos Valstijas, kur jam įleisti šaknų nepavyko, tuomet vėl grįžo Brazilijon ir šioje šalyje P.Babickas nugyveno ilgą gyvenimą, niekada nepriėmęs Brazilijos pilietybės, nes vis ruošėsi grįžti į laisvą Tėvynę, todėl saugojo savo lietuvišką pasą. Tačiau grįžo tik 2006 m. urnoje lengvu pelenu ir atgulė Petrašiūnų kapinėse.

Visi sukaupti turtai liko Lietuvoje: Raudonojo teroro ekspozicija buvo sunaikinta, o etnografiniai dalykai ir kitos sukauptos jo vertybės liko Garliavos namelyje. Tačiau P.Ba-

Po klajonių eksponatai sugrįžo namo IŠ PETRO BABICKO GYVENIMO

bickas nenurimo. Kadangi 1950 – 1965 m. jis dirbo Lietuvos atstovy-

bėje Rio de Zaneire sekretoriumi, kultūros ir spaudos atašė, tad jo pagrindinis tikslas visada buvo tas pats – kaip įmanoma garsinti Lietuvą ir skelbti, jog Tėvynė yra okupuota. 1955 m. Rio de Zaneire, Dailės mokyklos salėje buvo surengta gana didelė Lietuviško meno paroda. Savo kolekciją į Braziliją buvo atsivežęs Lietuvos atstovybės įgaliotasis ministras Frikas Meieris, pavyko surinkti nemažai dirbinių iš lietuvių bendruomenės, kai ką atsuntė ir menininkai iš JAV. Parodos fotografijose matyti daug tautiškų audinių, drožinių, paveikslų, žemėlapių, nuotraukų. Paroda sulaukė gausaus lankytojų srauto, rengėjų euforijos. Tuomet ir gimė P.Babickui idėja, kad reiktų įkurti Rio de Zaneire pastovų lietuviško meno ir kultūros muziejų. „Toks muziejelis turėtų neįkainojamos vertės mūsų tėvynės kovoje dėl laisvės...“ (Iš P.Babicko laiško Z.Kolbai, 1955 08 10). Jau turėta 300 eksponatų, pažadėtos patalpos. Tada ir pradėjo P. Babickui ypatingai skaudėti širdį, kad jo sukauptos Lietuvoje vertybės tūno uždarytos Garliavos namelyje. Petras labai troško gauti savo kolekciją ir ją taip pat eksponuoti kuriamame muziejuje.

Iš pradžių įvykiai klostėsi palankiai: geroji sesuo aktorė Unė Babickaitė – Graičiūnienė, grįžusi iš Sibiro tremties, supakavo iš Garliavos namelio trylika dėžių ir, kadangi tiesioginis ryšys su Brazilija buvo neįmanomas, 1957-1958 m. sutelkusi visas pastangas išsiuntė jas į Čikagą kitam broliui Kaziu. Šis įvairiais būdais persiuntė, perdavė per pažįstamus Petru į Rio de Zaneirą. Svajonė įrengti muziejų atrodė ranka pasiekiamą. Tačiau dar kartą viskas pasuko į priešingą pusę. 1965 m. Lietuvos atstovybė Rio de Zaneire staiga uždarė, valdžia patalpų muziejui nedavė, pats B.Babickas neturėjo nei savo namų, nei turtų, o dar liko ir be darbo. Supratęs, kad muziejaus tikrai nepavyks įkurti, apie 1970 metus jis pradeda rūpintis, ką daryti su jam taip brangiais eksponatais, kuriems netinka nei braziliškas karštis, nei drėgmė, kur aktyvios kirvarpos ir kiti įkyrūs kenkėjai, kur tvyro didžiulė baimė, kad viskas, kas taip nelengvai Tėvynėje sukaupta, čia gali pražūti. Laiške bčiuliui rašė: „likviduoju

Aldona Ruseckaitė

verkdamas muziejų...“ (1970 10 24). Pirmiausia Petras siunčia

laiškus į Balzeko lietuvių kultūros muziejų Čikagoje, siūlo šį tą paimti, tačiau nusivilia ir susierzina, kai už nusiųstą tautinę vėliavą iš muziejaus gauna tik stereotipinę padėką angliškai... Tuomet rašo patikimam žmogui, garsiam kraštotyriminkui Broniui Kvikliui, kuris gyvena Čikagoje ir taip pat turi vertingą kultūros kolekciją. Jiedu susirašinėja, tariasi, Babickas randa būdų persiūsti vertingiausius eksponatus, tuo pačiu pasilengvina savo skurdžią buitį, gaudamas piniginę paramą iš Br. Kviklio. Nors P.Babickas rašo, jog jam tie daiktai yra tiek barngūs, kad jokia kaina nebūtų per didelė. „Tačiau brazilai sako (...) maždaug šitaip – nieko iš šio pasaulio neišsineši, jei bent tik gyvenimą, kurį išgyvenai, atseit, atsiminimus, malonumus...“ (Iš laiško Br.Kvikliui 1970 09 08). Taip jau vieną kartą pasisvečiavę Čikagoje pas brolių Kazį, iškeliauvę į Braziliją, eksponatai vėl grįžta į šį miestą, tik jau į kitus namus. Babickas yra ramus, jis pripažįsta: „Man labai smagu, prieš iškeliaujant pas Praamžių, žinoti, kad tos mano lietuviškos žemės ir sielos atplaišos yra geros, Tėvynę mylinčiose rankose, jūsų name apsaugotos.“ (Iš laiško Br. Kvikliui 1970.09.08). Ir ištis Br. Kviklys nelaikė šio rinkinio paslėpto, jis uždėjo etiketes, kad eksponatai yra iš P. Babicko rinkinio ir eksponavo juos įvairiuose išeivių kultūros renginiuose.

Tačiau 1990 m. Br. Kviklys, netgi vieneriais metais aplenkęs P.Babicką, iškeliauja pas Praamžių ir viskas lieka trims Kviklio atžaloms – Rūtai Kviklytei-Kulikauskienei, Danguolei Kviklytei ir Ramunei Kviklytei-Lukienei. Artimieji pasitarę (Ramunė jau mirusi, ją atstovavo jos vyras Vincas Lukas), 2013 m. gruodžio mėnesį, nusprendžia P. Babicko kolekcijos dalį persiūsti į Lietuvą. Jų nuostata tokia: „Pagerbdami Petro Babicko atminimą, suprasdami, kad jo gyvenimo sąlygos priverstė su šiuo rinkiniu išsiskirti, norime gražinti atgal į Lietuvą – į jo namus.“ Ir štai sausio pabaigoje į Maironio lietuvių literatūros muziejų atkeliavo du dideli paketai su P.Babicko kolekcijos eksponatais. O gerokai prieš metus Rūta Kviklytė-Kulikauskiene jau buvo muziejui perdavusi aštuonias tautines juostas iš tos

pačios kolekcijos.

Pasekime atsiųstosios kolekcijos vertingiausio eksponato – beveik trijų šimtų metų senumo gintaro karolių – klajonių pėdsakais.

1935 m. P.Babickas vienas ke- liavo dviračiu link Prienų. Netoli Išlaužo užsuko į turtingo ūkininko sodybą, pasiprašė nakvynės. Namų šeimininkė, 75-erių metų moteris, buvo apsirengusi originaliais tautiniais drabužiais, o ant kaklo segėjo akį traukiančius gintaro karolius. Petras norėjo juos gauti. Praktiška suvalkietė pažadėjo atiduoti karolius, jeigu prašytojas nupirks gero audinio jos anūkų kostiumams. Babickas prašymą išpildė gan greitai, nupirko už šimtą litų angliškos vilnelės su visais priedais, nuvežė ir gavo karolius. Jis neapsirikto. Parodęs tuos karolius gintaro žinovams, sužinojo, jog papuošalas esąs daugiau nei dviejų šimtų metų senumo, pagamintas iš vieno gintaro gabalo, kiekvienas karoliukas apdirbtas rankomis. Kaip minėta, sesuo Unė per Čikagą juos persiuntė Petru. Šis dirbdamas prie Lietuvos pasiuntinybės Rio de Zaneire, ne tik eksponuoja šiuos karolius parodose, bet ir paskolina per šventes pasipuošti aukštų diplomatų žmonoms prie tautinių drabužių. Apie 1970 –uosius metus P.Babickas persiunčia karolius vėl į Čikagą Br. Kvikliui, čia karoliai yra eksponuojami, kol galop 2014 m. jie grįžta į Kauną, į Maironio namus... Panaši istorija ištinka ir kitus devyniolika eksponatų, kurie gauti kartu su gintaro karoliais. Dar yra du gintariniai rūkymo kandikliai, vienas su emalės inkrustacijomis, taip pat dėzelė palaidų gintarų – smulkučių, ir didesnių, ir visai didelis gabalas. Galėtume tikėti, kad Petras, tiek daug keliavęs Lietuvos pajūriu, dalį jų ir pats galėjo surinkti. Babicką domino įvairūs tautodailės dirbiniai, taip pat ir medžio drožiniai. Parkeliavo iš įvairių Lietuvos vietų surinkta keletas medinių skulptūrėlių, kai kurios siekia 19 amžiaus vidurį: „Stacijų šventieji“, „Motina malonės – Marija Karalienė“, „Švč. Mergelė Maloningoji“, „Rūpintojėlis“, „Mergaitė skaito knygą“ ir ypatingai įdomus darbas ant beržo tošies – tapyba „Pieta“. Yra keletas įdomių dėžučių – tabokinių, viena netgi su Vytimi ant dangtelio, apie ją P.Babickas pasakęs – „nuostabus patriotiškumo apsisireiškimas“. Aukštaitiško verpimo ratelio miniatiūrinis modelis. Laiške Br.Kvikliui jis rašo turįs netgi Lietuvos degtukų, tai štai septynios dėžutės parkeliavo, pilnos, su ivairiaspalvėmis degtukų galvutėmis ir patriotiniais piešiniais ant dangtelių. Žinoma, atlaikę tokias netikėtas keliones, pasisvečiavę lietuviškam medžiui gana pavojingame Brazilijos klimate, liaudies meno kūriniai reikalingi restauracijos.

Eksponatai kaip žmonės – būna patyrę tikrai įdomių istorijų, kurių dažnos atspindi ir paties šeimininko gyvenimą. Taip yra ir šį kartą – pats būdamas didis keliautojas, netgi klajoklis, Petras Babickas tokią lemtį skyrė ir savo kolekcijos eksponatams. Reikia tik pasidžiaugti, kad jis nepaliko šių vertybių sunaikinti Brazilijos kirvarpoms ir drėgmei, iš paskutinių stengdamasis surado jiems daug geresnes sąlygas, negu pats gyveno – varge ir skurde...

Muziejininkai nuoširdžiai dėkoja Broniaus Kviklio dukroms, kurių pilietinė pozicija – gražinti eksponatus į Babicko numylėtą Tėvynę – parodė didelę atsakomybę ir pagarbą. □

Petro Babicko memorialinis palikimas

Kultūros kronika

Kovo 13-16 dienomis tarptautinėje Leipcigo knygų mugėje, Vokietijoje, pristatytas Lietuvos nacionalinis knygų standas. Jame su lietuvių literatūra supažindino įvairūs informaciniai leidiniai, literatūros tekstų rinktinės, lietuvių autorių knygų, išverstų į vokiečių kalbą, ekspozicija. Mugėje eksponuojama naujausia Tarptautinių kultūros programų centro išleista šiuolaikinės lietuvių literatūros tekstų anglų kalba antologija *Social Change* (Socialinis kismas, sudarytoja dr. Neringa Klišienė), supažindinta su Gitano Nausėdos ir Vilijos Gerulaticienės sudarytu ir į vokiečių kalbą išverstu leidiniu *Chronik der Schule zu Nidden* (Nidos mokyklos kronikos), pristatyta į vokiečių kalbą Vytenės Muschick išversta Dalios Grinkevičiūtės knyga *Aber der Himmel - grandioso* (Lietuviai prie Laptevų jūros), kurios vertimas buvo paskatintas Tarptautinių kultūros programų centro administruojamos „Lietuviškų knygų“ programos lėšomis.

Kovo 25-ąją Lietuvos Respublikos ambasadoje Washingtone vyks knygos „Sibiro vaikai“ pristatymas. Renginys skirtas Lietuvos narystės NATO 10 – mečiui bei 65-osioms masinių sovietų vykdytų deportacijų metinėms atminti. Šio renginio garbės viešnia – Lietuvos parlamento narė, buvusi Krašto apsaugos ministrė Rasa Juknevičienė, kurios senelė ir mama patyrė trėmimo į Sibirą siaubą. Šioje knygoje spausdinami Rasos Juknevičienės mamos Dainoros Urbonienės prisiminimai apie išgyventus tremtyje metus ir sunkią tremtinės dalį.

Kovo 11-ąją Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dienos proga Romos koncertų salėje „La Sala dell’Immacolata“ vyko senosios muzikos koncertas „Tarp Renesanso ir Baroko. Muzika Lietuvos Didžiųjų Kunigaikščių rūmuose“. Koncerto metu skambėjo vėlyvojo Renesanso ir Baroko muzika, kurią atliko Nijolė Dorotėja Beniušytė (klavesinas), Claudia di Carlo (vokalas), Luigi Tufano (traversas), Giovanna Barbatì (viola da gamba, barokinė violončelė). Koncerto programa buvo siekiama plačiau pristatyti italų kompozitorius, tokius kaip Riccardo Rognoni ir Tarquinio Merula, kurie savo kūrybos rinkinius dedikavo Lietuvos valdovams ir didikams bei kurių muzika skambėjo Lietuvos Didžiųjų Kunigaikščių rūmuose XVII amžiuje.

Žinomas lietuvių poetas, vertėjas, Lietuvos rašytojų sąjungos pirmininkas Antanas A. Jonynas kovo 17 d. vokiečių poezijos Mekoje – „Literaturwerkstatt Berlin“ – dalyvavo Lietuvos ir Latvijos šiuolaikinei poezijai skirtame skaitymų vakare „Am anderen Ort. Literatur aus Litauen und Lettland“ („Kitoje erdvėje. Literatūra iš Lietuvos ir Latvijos“). Naujausia Antano A. Jonyno eilėraščių publikacija vokiečių kalba – originalioje trimis kalbomis (lietuvių, anglų ir vokiečių) išleistoje rinktinėje „Vilnius. Upė teka apačioje“, kurioje kartu su tapytojo Algio Griškevičiaus darbais pateikiama penkiolika Antano A. Jonyno eilėraščių apie Vilnių. Į vokiečių kalbą šiuos eilėraščius išvertė Claudia Sinnig, knygą išleido „Kultūros meniu“. Antanas A. Jonynas Lietuvoje žinomas ne tik kaip poetas, bet ir kaip puikus vokiečių literatūros vertėjas, kurio žodžiais lietuviškai prabilo visas Goethes „Faustas“. Už šį fundamentalų darbą ir

savo paties poetinę kūrybą 2003 metais poetas buvo apdovanotas Nacionaline kultūros ir meno premija. Naujausias Antano A. Jonyno vertimas iš vokiečių kalbos – G.E. Lessingo dramatinė poema „Natanas išmintingasis“ (išleido „Naujoji Romuva“, 2014) – neseniai pristatytas Tarptautinėje Vilniaus knygų mugėje.

2014 m. kovo 14 d. Varmijos-Mozūrų vaivadijos sostinės Olštyno filharmonijos meno galerijoje atidaryta fotografijos ir poetinių tekstų paroda „Poetiniai dokumentai“. Šia paroda drauge su Varmijos ir Mozūrų vaivadijos vaivadijos valdžios, Olštyno miesto atstovais bei šio Lenkijos šiaurės regiono kultūros žmonėmis yra minimos Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dienos 24-osios metinės. Parodoje pristatoma per 100 žymiausių Lietuvos fotografų: Antano Sutkaus, Algimanto Kunčiaus, Aleksandro Macijausko, Algirdo Šeškaus, Alfonso Budvyčio, Vytauto Balčyčio, Gintauto Trimako, Arturo Valiaugos, Rimaldo Vikšraičio darbų, parodos kuratorės Levos Mazūraitės-Novickienės surinktų iš asmeninių fotografų archyvų ir Lietuvos muziejų kolekcijų. Kiekvieną fotografijos darbą lydi Eugenijaus Ališankos atrinkti žymių lietuvių poetų: Kazio Binkio, Alfonso Nykos-Niliūnio, Tomo Venclovos, Vytauto Bložės, Marcelijaus Martinaičio, Juditos Vaičiūnaitės, Sigito Gedos, Kornelijaus Platelio, Aido Marčėno, Donaldso Kajoko ir kitų poetų eilėraščiai, kuriuos į lenkų kalbą išvertė vienas žymiausių Lenkijoje vertėjų Adam Pomorski.

Kovo 20-oji diena

Atkelta iš 3 psl.

Susivienijimas”. *Birutė*, 1920, kov. 15 (nr. 3), p. 44.
 21 Erelis. Pono Vanagaičio vaitojimai. *Tilžės keleivis*, 1920, apr. 8 (nr. 42/43), p. [4].
 22 Klaipėdos valdžė yra prancūziška. *Ten pat*, 1920, febr. 28 (nr. 26), p. [1];
 Prancūzija apsiėmė diplomatiškai vietininkystės Klaipėdos miesto. *Lietuviška ceitunga*, 1920, febr. 28 (nr. 26), p. [1].
 23 Maž. Lietuvoje esančių draugijų sąrašas. *Birutė*, 1920, vas. 20 (nr. 2), p. 27.
 24 Naujam laikui! *Tilžės keleivis*, 1920, febr. 17 (nr. 21), p. [2];
 Lietuvi dabartiniam laike. *Ten pat*, 1920, febr. 24 (nr. 24), p. [1];
 Svarbumas jaunųjų draugijų. *Ten pat*, 1920, febr. 17 (nr. 21), p. [3].
 25 Vokiškay-lietuviško veikimo draugija Nemuno šalies. *Lietuviška ceitunga*, 1920, febr. 14 (nr. 20), p. [2].
 26 Vokiečių sutarimas Šilokarčiamoj. *Tilžės keleivis*, 1920, merca 4 (nr. 28), p. [3];
 Vokiškay-lietuviško namines bunto darbo skyrius. *Lietuviška ceitunga*, 1920, merca 2 (nr. 27), p. [2].
 27 Heimatbundo nutarimas. *Nauja lietuviška ceitunga*, 1920, merca 4 (nr. 28), p. [1].
 28 Prūsų Lietuvių Tautos Tarybos nutarimas. *Lietuviška ceitunga*, 1920, merca 4 (nr. 28), p. [2].
 29 Iš Mažosios Lietuvos : Mažoji Lietuva dabar prie didžiosios. Prūsų lietuvių atstovai V. Tarybai. *Lietuva*, 1920, kovo 2 (nr. 49 (331)), p. [2];
 Prūsų Lietuvių Atstovai Lietuvos Valstybės Tarybai. *Lietuviška ceitunga*, 1920, merca 13 (nr. 32), p. [1].
 30 Prūsų Lietuvių Tautos Tarybos pareiškimas Santarvei. *Lietuva*, 1920, kovo 2 (nr. 49 (331)), p. [2];
 Prūsų Lietuvių Tautos Tarybos pareiškimas Santarvei. *Lietuviška ceitunga*, 1920, merca 13 (nr. 32), p. [1].
 31 Dėl Nemuno šalies. *Ten pat*, 1920, merca 18 (nr. 34), p. [2];
 Santarvės atstovai dėlai Pr. Liet. Tautos Tarybos pareiškimo. *Lietuva*, 1920, kovo 2 (nr. 49 (331)), p. [2].
 32 Dėl Klaipėdos krašto. *Nauja lietuviška ceitunga*, 1920, merca 20 (nr. 35), p. [2].
 33 Iš Mažosios Lietuvos. *Lietuva*, 1920, kovo 20 (nr. 65 (347)), p. [1–2];
 Apie sutrukdintą lietuvių susiejimą Šilokarčemoj. *Lietuviška ceitunga*, 1920, merca 20 (nr. 35), p. [3];
 Sutrukdintas lietuvių susiejimas Šilokarčiamoj. *Nauja lietuviška ceitunga*, 1920, merca 23 (nr. 36), p. [3];
 Šilalis. Apie sutrukdintą lietuvių susiejimą Šilokarčiamoj. *Tilžės keleivis*, 1920, merca 25 (nr. 37), p. [3].
 34 Didžiai ir Mažajai Lietuvai susijungiant. *Lietuva*, 1920, kovo 21 (nr. 66 (348)), p. [1].
 35 Kaizerininkų galybė Mažojai Lietuvoj. *Ten pat*, 1920, kovo 21 (nr. 66 (348)), p. [1].
 36 XV-ji Valstybės Tarybos Sesija : 48-tas iškilmingas V. T. Posėdis 1920 m. kovo 20 d. pavedamas Mažosios Lietuvos atstovams į Valstybės Tarybą kooptuot. *Ten pat*, 1920, kovo 23 (nr. 67 (349)), p. [1–2].
 37 48-tojo iškilmingo Valstybės Tarybos posėdžio tęsinys. *Ten pat*, 1920, kovo 24 (nr. 68 (350)), p. [1–2].
 38 Mažosios Lietuvos atstovams pagerbti. *Ten pat*, 1920, kovo 25 (nr. 69 (351)), p. [1].
 39 Klaipėdos lietuvių Lietuvos Parlamente. *Nauja lietuviška ceitunga*, 1920, merca 25 (nr. 37), p. [3].
 40 Prūsų lietuvių Kauno Saime. *Tilžės keleivis*, 1920, merca 27 (nr. 38), p. [2].
 41 Naujausios žinios. *Nauja lietuviška ceitunga*, 1920, merca 30 (nr. 39), p. [1].
 42 Nemuno Krašto Atstovai Kaune. *Ten pat*, 1920, merca 30 (nr. 39), p. [1];
 Antra lietuvių tautos šventė. *Ten pat*, 1920, merca 30 (nr. 39), p. [1];
 Šilingio kalba. *Ten pat*, 1920, apr. 3 (nr. 41), p. [2–3].
 43 Kilmingas priėmimas Prūsų Lietuvių Tautos Tarybos atstovų į Lietuvos Valstybės Tarybą. *Lietuviška ceitunga*, 1920, merca 27 (nr. 38), p. [1];
 Kalbos Prūsų lietuvių atstovių Kaune. *Ten pat*, 1920, merca 30 (nr. 39), p. [1–2];
 Kalbos Prūsų lietuvių atstovių Kaune [tęsinys]. *Ten pat*, 1920, apr. 1 (nr. 40), p. [2];
 Kalbos Prūsų lietuvių atstovių Kaune [tęsinys]. *Ten pat*, 1920, apr. 3 (nr. 41), p. [2];
 Kalbos Prūsų lietuvių atstovių Kaune [tęsinys]. *Ten pat*, 1920, apr. 8 (nr. 42), p. [1–2].
 44 Mažosios Lietuvos vietininkai Kaune. *Tilžės keleivis*, 1920, apr. 1 (nr. 40), p. [3];
 Antra lietuvių tautos šventė. *Ten pat*, 1920, apr. 1 (nr. 40), p. [3];
 Mažosios Lietuvos vietininkai Kaune. *Ten pat*, 1920, apr. 10 (nr. 44), p. [2–3];
 Mažosios Lietuvos atstovų pagarbinimas. *Ten pat*, 1920, apr. 13 (nr. 45), p. [2];
 Pasaka. *Ten pat*, 1920, apr. 13 (nr. 45), p. [2].
 45 Padėka. *Lietuva*, 1920, kovo 24 (nr. 68 (350)), p. [4].
 46 Dėl veikimo Prūsų Lietuvių Tarybos. *Tilžės keleivis*, 1920, apr. 10 (nr. 44), p. [4];
 Dėl veikimo Prūsų Lietuvių Tarybos. *Lietuviška ceitunga*, 1920, apr. 8 (nr. 42), p. [1].
 47 Gaigalaitis V. *Atsiminimai*. Klaipėda : Klaipėdos universiteto 1-kl., 1998, p. 268–269.
 48 Lietuvos piliečių balsai. *Lietuva*, 1920, kovo 31 (nr. 73 (352)), p. [2].
 49 Savivaldybių atstovų suvažiavimas (tęsinys). *Ten pat*, 1920, bal. 11 (nr. 80 (362)), p. [1].
 50 Susiejimas Prūsų Lietuvių Tarybos atstovų. *Lietuviška ceitunga*, 1920, apr. 8 (nr. 42), p. [3].
 51 Komisija prijungimo projektui išdirbti. *Ten pat*, 1920, bal. 9 (nr. 78 (360)), p. [3].
 52 Vokiečių valdininkų agitacija prieš lietuvius. *Ten pat*, 1920, bal. 2 (nr. 75 (357)), p. [2].
 53 Nemuno maito rubežius. *Tilžės keleivis*, 1920, apr. 24 (nr. 50), p. [2];
 Rubežius ant kopų. *Ten pat*, 1920, apr. 24 (nr. 50), p. [2].
 54 Mažos Lietuvos atstovo L. V. Tarybos nario M. Jankaus mūsų korespondentui pranešimas apie M. Lietuvą. *Lietuva*, 1920, bal. 25 (nr. 91 (373)), p. [1].
 55 „Balso“ uždraudimas. *Nauja lietuviška ceitunga*, 1920, merca 6 (nr. 29), p. [3];
 „Prūsų Lietuvių Balsas“. *Lietuva*, bal. 2 (nr. 75 (357)), p. [2].
 56 Naujas Tarybos gendrolzektetrs. *Tilžės keleivis*, 1920, apr. 24 (nr. 50), p. [2].
 57 Steigiamojo Seimo rinkimų dienų paskelbimas. *Laikinosios Vyriausybės žinios*, 1920, vas. 6 (nr. 1 (19)), p. [1].
 58 Lietuvos Steigiamojo Seimo rinkimų įstatymai. *Ten pat*, 1919, gruod. 2 (nr. 16), p. 4.
 59 Vyriausio Rinkimų Komisija <...>. *Ten pat*, 1920, kovo 4 (nr. 20), p. 5;
 Skyrimai į Lietuvos Saimą. *Tilžės keleivis*, 1920, apr. 15 (nr. 46), p. [2].
 60 Steigiamojo Seimo darbai : pirmasai sąsiuvinis. [Kaunas] : St. Seimo Sekretoriatas, 1920, p. 2, 4, 17–18, 27.
 61 Steigiamojo Seimo darbai : ketvirtasis sąsiuvinis. [Kaunas] : St. Seimo Sekretoriatas, 1920, p. 147.
 62 *Ten pat*, 1920, p. 157.

